

ไมโครพลาสติก (Microplastic) ภัยเงียบต่อสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้น

นิติวัฒน์ ทราญแก้ว

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมมีเพิ่มมากขึ้น หนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมคือขยะมูลฝอย โดยเฉพาะขยะพลาสติกที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตที่กินเข้าไป โดยคิดว่าพลาสติกเป็นอาหาร ทำให้ไม่สามารถย่อยได้และเกิดการอุดตันของทางเดินอาหาร สะสมอยู่ในสัตว์ ซึ่งเสี่ยงต่อชีวิตของสัตว์ทั้งบนบกและในน้ำ เนื่องจากมนุษย์มีการใช้พลาสติกผ่านการใช้งานด้วยวิธีการต่างๆ บางส่วนของพลาสติกทุกชนิดที่ผลิตขึ้นและผ่านการใช้งานจะถูกทิ้งที่อนุภาคพลาสติกขนาดเล็กมีในแหล่งน้ำ ทำให้สัตว์น้ำกินพลาสติกเข้าไป และมนุษย์ก็กินสัตว์น้ำเหล่านั้น ตามวงจรของห่วงโซ่อาหารซึ่งเป็นผลกระทบระยะยาวในระบบนิเวศ ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยพลาสติกอนุภาคเล็กนี้เรียกว่า ไมโครพลาสติก

เนื้อเรื่อง

ไมโครพลาสติก คือ อนุภาคพลาสติกที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเล็กกว่า 5 มิลลิเมตร ที่เกิดจากการย่อยสลายหรือแตกหักของขยะพลาสติกขนาดใหญ่ หรือเกิดจากพลาสติกที่มีการสร้างให้มีขนาดเล็ก เพื่อให้เหมาะกับวัตถุประสงค์การใช้งาน ส่วนใหญ่มีรูปร่างทรงกลม ทรงรี หรือบางครั้งมีรูปร่างไม่แน่นอน ประกอบด้วยอะตอมคาร์บอน (C) และไฮโดรเจน (H) มาเชื่อมต่อกันกลายเป็นสายพอลิเมอร์ (Polymer) นอกจากนี้ยังมีสารเคมีอื่น ๆ ด้วย เช่น phthalates, polybrominated diphenyl ethers (PBDEs) และ tetrabromobisphenol A (TBBPA)

ไมโครพลาสติกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. Primary microplastics เป็นพลาสติกที่ถูกผลิตให้มีขนาดเล็กมาตั้งแต่ต้น เพื่อการใช้ประโยชน์เฉพาะด้าน เช่น เม็ดพลาสติกที่นำมาใช้เป็นวัสดุตั้งต้นของการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก (Plastic pellet) เม็ดพลาสติกที่อยู่ในผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้า เครื่องสำอาง หรือยาสีฟัน (Plastic scrub) ซึ่งมักเรียกกันว่า ไมโครบีดส์ (Microbeads) หรือเม็ดสครับ ไมโครพลาสติกประเภทนี้สามารถแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อมทางทะเลจากการทิ้งของเสียโดยตรงจากบ้านเรือนสู่แหล่งน้ำและไหลลงสู่ทะเล

2. Secondary microplastics เป็นพลาสติกที่เกิดจากพลาสติกที่มีขนาดใหญ่ หรือมาโครพลาสติก (Macroplastic) ซึ่งสะสมอยู่ในสิ่งแวดล้อมเป็นเวลานานเกิดการย่อยสลายหรือแตกหัก โดยกระบวนการย่อยสลายพลาสติกขนาดใหญ่ให้กลายเป็นพลาสติกขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการย่อยสลายทางกล (Mechanical Degradation) การแตกตัวด้วยแสง (Photo-Fragmentation) การแตกตัวด้วยความร้อน (Thermal-Degradation) การย่อยสลายด้วยปฏิกิริยาออกซิเดชัน (Oxidation Degradation) การย่อยสลายด้วย

ปฏิกิริยาไฮโดรไลซิส (Hydrolytic Degradation) รวมถึงการย่อยสลายทางชีวภาพโดยจุลินทรีย์ (Bio-Degradation) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ ส่งผลให้โครงสร้างของพลาสติกเกิดการแตกตัวจนมีขนาดเล็ก เช่น ยางรถเสียดสีไปกับพื้นถนนหรือเบรกแรงๆ ก็เกิดความสึกหรอของผิวหน้ายางและปล่อยไมโครพลาสติกออกมา เป็นต้น

ผลกระทบของพลาสติก และไมโครพลาสติกต่อสิ่งมีชีวิต

1. ขยะพลาสติกไปติดพันกับตัวของสัตว์ ทำให้สัตว์เจริญเติบโตลำบาก เคลื่อนไหวลำบากหรือเคลื่อนไหวไม่ได้จนถึงตาย
2. สัตว์กินเข้าไป โดยคิดว่าพลาสติกเหล่านี้คือ อาหาร เมื่อสัตว์กินเข้าไปพลาสติกไม่สามารถย่อยสลายได้ทำให้สัตว์ตาย หรือตกค้างสะสมในตัวสัตว์

ปัจจุบันไมโครพลาสติกเริ่มส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ดังที่เป็นข่าวในปัจจุบัน ประกอบกับงานวิจัยที่พบว่า ไมโครพลาสติกการปนเปื้อนอยู่ในแม่น้ำ ทะเล แหล่งน้ำต่าง ๆ นอกจากนี้ พบว่ากระเพาะของสัตว์บางชนิดก็มีไมโครพลาสติกอยู่ รวมทั้งยังพบการปนเปื้อนในอุจจาระของมนุษย์ โดยไมโครพลาสติกที่พบคือ พอลิเอทิลีนเทเรฟธาเลท (ใช้ทำขวดน้ำดื่ม) โพลีพรอพิลีน (เช่น แก้วโยเกิร์ต ถูกร้อนพลาสติกบรรจุอาหาร) และโพลีไวนิลคลอไรด์ หรือ PVC (ฟิล์มห่ออาหาร)

การจัดการไมโครพลาสติกในสิ่งแวดล้อม

การจัดการปัญหาไมโครพลาสติกที่นิยม คือ การลดจำนวนไมโครพลาสติกที่จะเข้าสิ่งแวดล้อม โดยการเลิก การห้ามใช้ การลดการใช้ถุงพลาสติก การใช้พลาสติกชีวภาพ (Bioplastic) ชนิดที่ย่อยสลายได้ (Compostable bioplastic) รวมไปถึงกระบวนการจัดการกับขยะพลาสติกต่างๆ เช่น การใช้ซ้ำ การดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และการรีไซเคิล ซึ่งเป็นวิธีการที่จะลดไมโครพลาสติกเข้าสู่สิ่งแวดล้อมตั้งแต่ต้นทาง

สรุป

ไมโครพลาสติกเป็นผลมาจากการใช้พลาสติก จากผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากพลาสติก หรือมีส่วนประกอบของพลาสติก ซึ่งได้แฝงตัวอยู่รอบตัวจากผลิตภัณฑ์ที่คาดไม่ถึง เช่น เครื่องสำอาง ยาสีฟัน เป็นต้น ซึ่งเป็นภัยเงียบที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต รวมทั้งมนุษย์ซึ่งถือว่าอยู่บนสุดของห่วงโซ่อาหาร ดังนั้นเราควรให้ความสำคัญถึงการใช้พลาสติกในชีวิตประจำวันให้มากขึ้น โดยการสร้างจิตสำนึก ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้พลาสติกในชีวิตประจำวันให้น้อยลง ปฏิบัติตามหลัก 3R ได้แก่ ลดการใช้ (Reduce) นำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) หรือแปรรูป (Recycle) เพื่อช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมจากไมโครพลาสติกที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

วารสารเพื่อการเตือนภัยสินค้าการเกษตรและอาหาร. วิกฤต “ไมโครพลาสติก” วายร้ายระบบนิเวศแหล่งน้ำของโลก. (ออนไลน์). เข้าถึงจาก :https://warning.acfs.go.th/web-upload/m_magazine/8/52/file_download/65b6e3924eb29160205d467a3b4872b2.pdf

วารสาร “ไมโครพลาสติก” สิ่งเล็ก ๆ ใกล้ตัวเรา.(ออนไลน์). เข้าถึงจาก<http://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/ArticlesAnalysis/microplastics.pdf>

ประวัติผู้เขียน

นายนิวัฒน์ ทราบแก้ว ตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ ส่วนวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม สสภ.2 ลำปาง